

LV

LV

LV

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 15.12.2008
COM(2008) 850 galīgā redakcija

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI, EIROPAS PARLAMENTAM UN
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI**

IPA 2007. GADA ZIŅOJUMS

{SEC(2008) 3026}

Ievads

Sākot ar 2007. gada 1. janvāri, ES pirmspievienošanās finansējums tiek novirzīts caur atsevišķu vienotu instrumentu – Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (*IPA*), kas ir izveidots, lai sniegtu mērķtiecīgu atbalstu gan kandidātvalstīm, gan arī potenciālajām kandidātvalstīm. *IPA* (Padomes 2006. gada 17. jūlija Regula Nr. 1085/2006) aizvieto iepriekšējos pirmspievienošanās instrumentus, tādus kā *Phare*, *ISPA*, *SAPARD*, Turcijas pirmspievienošanās instruments, kā arī finanšu instrumentu sadarbībai ar Rietumbalkānu valstīm un *CARDS*. *IPA* atbalsta atsauces summa laikposmā no 2007. gada līdz 2013. gadam ir 11 468 miljoni euro.

IPA mērķis ir sniegt mērķorientētu palīdzību valstīm, kuras kandidē vai potenciāli varētu kandidēt uz dalību ES. Lai visefektīvākajā veidā sasniegtu katras valsts mērķus, *IPA* sastāvā ir pieci dažādi komponenti.

I. Pārejas palīdzības un iestāžu veidošanas komponents, kas paredzēts iestāžu veidošanas pasākumu un tamlīdzīgu ieguldījumu finansēšanai.

II. Pārrobežu sadarbības komponents, kura mērķis ir atbalstīt kandidātvalstu/potenciālo kandidātvalstu pārrobežu sadarbību savā starpā, kā arī šo valstu un ES dalībvalstu pārrobežu sadarbību. Tā ietvaros var tikt finansēta arī saņēmējvalstu dalība attiecīgi struktūrfondu starpvalstu sadarbības programmās un Eiropas Kaimiņattiecību un partnerattiecību instrumenta (EKPI) jūras baseinu programmās.

III. Reģionālās attīstības komponents, no kura finansē ieguldījumus un ar tiem saistīto tehnisko palīdzību tādās jomās kā transports, vide un reģionālā konkurētspēja.

IV. Cilvēkresursu attīstības komponents, kas paredzēts cilvēkresursu stiprināšanai un palīdzībai cīņā ar atstumtību.

V. Lauku attīstības komponents, kas ir pielīdzināms pēcpievienošanās lauku attīstības programmām, jo no tā tiek finansēti lauku attīstības veida pasākumi, kas, lai arī mazāka apmēra, pēc to būtības ir līdzīgi šīm programmām.

Komponenti I un II ir pieejami visām saņēmējvalstīm. Komponenti III, IV un V ir pieejami tikai kandidātvalstīm un ir izveidoti ar mērķi sniegt ieskatu par struktūrfondi, Kohēzijas fondu un Lauku atbalsta fondu, lai praktiskas apmācības ceļā sagatavotos to apgūšanai pēc pievienošanās. Priekšnoteikums tam ir, lai valstij būtu administratīvā jauda un struktūras, kas uzņemtos atbildību par palīdzības apgūšanu. Attiecībā uz potenciālajām kandidātvalstīm reģionālās, cilvēkresursu un lauku attīstības tipa pasākumi tiks īstenoti Pārejas palīdzības un iestāžu veidošanas komponenta ietvaros.

Šajā ziņojumā sniegta informācija par *IPA* īstenošanu 2007. gadā. Ziņojumā nav ietverts pārāk daudz detalizētas informācijas par *IPA* programmu īstenošanu un uzraudzību, kā arī par šo programmu rezultātu novērtēšanu, jo 2007. gads bija pirmais *IPA* programmu plānošanas gads. Vairums programmu tika pieņemtas tikai gada beigās, un to faktiskā īstenošana notiks, sākot ar 2008. gadu.

1. GADA RAKSTUROJUMS

1.1. Galvenie paplašināšanās procesa attīstības elementi

2007. gadā progresa pamatā bija atbilstoši Eiropas Savienības Padomes 2006. gada decembrī noteiktajam atjaunotā vienprātība paplašināšanās jomā. 2007. gads sākās ar Bulgārijas un Rumānijas pievienošanu. Šai gadā bija arī daudz svarīgu notikumu Turcijā un Rietumbalkānos: pievienošanās sarunu progress, Stabilizācijas un asociācijas procesa progress, sarunas attiecībā uz Kosovas statusu un jauna finanšu instrumenta, *IPA*, ieviešana.

6. novembrī Komisija prezentēja savu gada stratēģijas dokumentu kopā ar valstu progresa ziņojumiem un Pievienošanās/Eiropas partnerības priekšlikumus kandidātvalstīm un potenciālajām kandidātvalstīm¹, kā arī Kosovai saskaņā ar ANO DP rezolūciju Nr. 1244/99². Komisijas stratēģijas dokumentā tika apstiprināti paplašināšanās stratēģijas principi un uzdevumi. Tajā tika pievērsta uzmanība virknei nozīmīgu izaicinājumu, kas pastāv iesaistītajās valstīs. Tajā tika minēts, ka jau sākuma posmā galvenā priekšroka tiks dota vadības pamatjautājumiem, ieskaitot iestāžu veidošanu, tiesu un administratīvajai reformai un organizētas noziedzības un korupcijas novēršanai. Šī pieeja atbilst rekomendācijām, kas izriet no ģenerāldirektorāta valsts pārvaldes reformas iekšējā novērtējuma paplašināšanās valstīs.

Pievienošanās sarunas ar Horvātiju un Turciju turpināja progresēt. Attiecībā uz Horvātiju līdz 2007. gada decembrim tika atvērtas 16 sadaļas, un divas no tām tika uz laiku slēgtas. Turcijas gadījumā tika atvērtas sešas sadaļas un no tām viena ir tikusi slēgta. Atbilstoši 2006. gada decembra Padomes secinājumiem astoņas sarunu sadaļas netiks atvērtas līdz tam laikam, kamēr Turcija neīstenos Asociācijas līguma Papildprotokolu. Paplašināšanās ģenerāldirektorāts uzraudzīja Asociācijas līguma īstenošanu Turcijā un Stabilizācijas un asociācijas līgumu īstenošanu Horvātijā un Bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā. Nevienā no valstīm nebija vērojams pietiekams progress attiecībā uz noteiktajām prioritātēm.

No otras puses, 2007. gada kandidātvalstīs ir ievērojami progresējušas attiecībā uz struktūru un pārvaldes sistēmu izveidi *IPA* palīdzības apgūšanai komponentu II un IV, kas ir struktūrfondu priekšteči, ietvaros. Šīm struktūrām praktisku apmācību ceļā būs nozīmīga loma Kopienas kohēzijas politikas un tās instrumentu izstrādē un īstenošanā pēc pievienošanās.

2007. gadā bija vērojams progress attiecībā uz stabilizācijas un asociācijas nolīgumu (SAL), kas noslēgti ar Rietumbalkānu valstīm, izpildi. Albānija turpināja īstenot savu pagaidu nolīgumu. SAL ar Melnkalni tika parakstīts 2007. gada oktobrī. SAL sarunas ar Serbiju tika atsāktas 2007. gada jūnijā, un to rezultātā SAL novembrī tika parakstīts. SAL ar Bosniju un Hercegovinu tika parakstīts decembrī. Šo SAL parakstīšanas priekšnoteikums bija attiecīgu nosacījumu izpilde.

Attiecībā uz Rietumbalkāniem Komisija turpināja sekmēt stabilizācijas un asociācijas procesu un koordinēt Saloniku plāna īstenošanu. Līdz 2007. gada beigām bija noslēgti vīzu režīma atvieglināšanas un atpakaļuzņemšanas līgumi ar Albāniju, Bosniju un Hercegovinu, Bijušo Dienvidslāvijas Republiku Maķedoniju, Melnkalni un Serbiju. Stratēģijas dokumentā tika

¹ Kandidātvalstis: Horvātija, Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika, Turcija

Potenciālās kandidātvalstis: Albānija, Bosnija un Hercegovina, Melnkalne, Serbija

² Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes 1999. gada 10. jūnija Rezolūcija Nr. 1244.

izziņota dialoga atklāšana par bezvīzu režīma nosacījumiem un turpmāku augstākās izglītības stipendiju piešķiršanu reģiona studentiem.

Sarunas par Kosovas statusu ANO ģenerālsēdētāja speciālā sūtņa *Martti Ahtisaari* aizbildnībā tika pabeigtas 2007. gadā, taču bez galējas vienošanās par statusu. Tam sekojošo tiešo sarunu starp abām pusēm par Kosovas statusu, kuru starpnieks bija ES, ASV un Krievijas trijotne, rezultātā vienošanās netika panākta. Komisija turpināja sniegt padomus un atbalstu statusa procesā.

Dienvidaustrumeiropas sadarbības procesa (*SEECP*) maija samitā, kas notika Zagrebā, tika pieņemts lēmums reģionālās sadarbības procesu nodot reģionu pārziņā. Stabilitātes pakta misija lielā mērā ir pabeigta un notiek tās aizvietošana ar jaunu Reģionālās sadarbības padomi (RSP), kas ir saistīta ar *SEECP*. Ir iecelts RSP ģenerālsēdētājs, un Sarajeva ir apstiprināta par tās sekretariāta mītnes vietu. Jūlijā stājās spēkā jaunais Centrāleiropas brīvās tirdzniecības nolīgums (*CEFTA*).

2007. gadā notika veiksmīga jaunā Pirmspievienošanās palīdzības finanšu instrumenta, *IPA*, ieviešana. Saistības attiecībā uz finansiālo palīdzību kandidātvalstīm 2007. gadā sasniedza 497,2 miljonus euro Turcijai, 141,2 miljonus euro Horvātijai un 58,5 miljonus euro Bijušajai Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikai. Attiecībā uz potenciālajām kandidātvalstīm *IPA* līdzekļu apmērs bija 61 miljons euro Albānijai, 62,1 miljons euro Bosnijai un Hercegovinai, 68,9 miljoni euro Kosovai, 31,4 miljoni euro Melnkalnei un 189,7 miljoni euro Serbijai. Papildu līdzekļi 109 miljonu euro apmērā tika paredzēti reģionālajai sadarbībai un horizontālajām daudzvalstu programmām gan kandidātvalstīm, gan potenciālajām kandidātvalstīm.

Informācijas izplatīšana par paplašināšanos turpināja būt prioritāte. Aktivitātes saistībā ar ES-10 paplašināšanās trešo gadadienu 1. maijā ietvēra speciālu situāciju izpētēm veltītu sadaļu EUROPA tīmekļa vietnē, faktu un skaitļu sadaļu un attēlu galeriju, audiovizuālu materiālu par Eiropa no satelīta, žurnālistu vizītes uz trim no jaunajām dalībvalstīm, sadarbībā ar tirdzniecības palātām organizētu semināru ciklu septiņās dalībvalstīs.

Komisija uzsāka darbu pie jaunās Pilsoniskās sabiedrības programmas, kura pievērsīsies trīs galvenajām iesaistīšanās jomām, proti, i) atbalstam vietējām pilsoniskām iniciatīvām un administratīvās jaudas attīstībai, ii) cilvēku dialoga programmai, kas iepazīstina visu veidu ieinteresētās personas ar ES politiku, struktūrām un iestādēm un iii) atbalstam (starptautiskās) partnerības darbībām.

1.2. Galvenie Padomes 2007. gada secinājumi

2007. gada decembrī Vispārējo lietu un ārlietu padome atbalstīja paplašināšanās stratēģiju ar sekojošiem secinājumiem attiecībā uz 2007. gada paplašināšanās stratēģiju:

"Saskaņā ar paplašināšanās stratēģiju, par kuru Eiropas Savienības Padome vienojās 2006. gada decembrī, un Padomes 2006. gada 11.decembra secinājumiem, Padome pieņem Komisijas paziņojumu saistībā ar paplašināšanās stratēģiju un 6.novembra dokumentu saistībā ar galvenajiem 2007.-2008. gada izaicinājumiem un ņem vērā šajos dokumentos ietvertu analīzi un ieteikumus. Atjaunotā vienprātība paplašināšanās jautājumos, kuras pamatā ir saistību apkopošana, godīgi un stingri nosacījumi un labāka komunikācija kopā ar spēju integrēt jaunas dalībvalstis, turpina būt par ES paplašināšanās stratēģijas pamatu. Uzlabota paplašināšanās procesa kvalitāte nodrošinās, ka paplašināšanās turpina sekmēt

mieru, demokrātiju un stabilitāti visā kontinentā un dot taustāmu labumu tirdzniecības un ieguldījumu pieauguma un ekonomiskas izaugsmes veidā.

Nākamais gads ir izšķirošs ES paplašināšanās stratēģijas konsolidēšanas un īstenošanas ziņā, kā arī attiecībā uz atbalstu Rietumbalkāniem pārejas periodā. Padome atgādina, ka šai ziņā tika izteikti dažādi piedāvājumi un ka Rietumbalkānu nākotne ir saistīta ar Eiropas Savienību. Ņemot to vērā, saskaņota atjaunotās vienprātības īstenošana ir svarīgāka kā jebkad agrāk.

Padome atkārtoti apstiprina, ka sarunu gaita ir atkarīga no sarunās iesaistīto valstu atbildības atklāšanas un slēgšanas standartiem, kā arī pārrunu nolīgumu prasībām, tai skaitā šobrīd pārskatīšanas procesā esošo pievienošanās partnerību īstenošanu, katru vāsi vērtējot pēc saviem rādītājiem. Padome atgādina, ka sadaļas, attiecībā uz kurām tehniskie sagatavošanas darbi ir pabeigti, tiks atvērtas saskaņā ar attiecīgajām procedūrām un atbilstoši pārrunu nolīgumiem. Šajā kontekstā Padome ar nepacietību gaida vēlāk šajā mēnesī paredzētās starpvaldību konferences ar Turciju un Horvātiju. Būtiski ir arī tas, lai paplašināšanās politika saglabātu godīgus un stingrus nosacījumus visos sarunu posmos. Šajā sakarā Padome atbalsta Komisijas nodomu turpināt paplašināšanās procesa kvalitātes uzlabošanu, galvenās prioritātes nosakot saistībā ar valsts pārvaldi, tiesu sistēmas reformām un savlaicīgu cīņu pret korupciju, pilnībā izmantojot standartus un ietekmes pētījumus un paaugstinot procesa caurredzamību. Tas būs nepieciešams, lai nodrošinātu plašu un pietiekamu sabiedrības atbalstu paplašināšanās procesam.”

Nākamā Eiropas Savienības Padome 2007. gada decembrī apstiprināja iepriekšminētos secinājumus:

"Eiropas Savienības Padome ņem vērā Komisijas paziņojumu par Paplašināšanās stratēģiju un apstiprina Vispārējo lietu un ārlietu padomes 10.decembra secinājumus."

2. IPA PROGRAMMU PLĀNOŠANA UN ĪSTENOŠANA. VISPĀRĒJS PĀRSKATS

2.1. Stratēģiskā plānošana un programmu plānošana

Ikgadējo paplašināšanās paketi (Stratēģijas dokuments, progresu ziņojumi, pievienošanās vai Eiropas partnerības un stabilitātes un asociācijas nolīgumi) Komisija Padomei iesniedz katra gada rudenī, un tā veido vispārējo pirmspievienošanās procesa stratēģisko satvaru, kurā IPA ir jādarbojas. Daudzgaļu indikatīvā finanšu shēma (DIFS) arī ir daļa no šīs paketes un politiskajā līmenī noteiktās prioritātes pārvērš finansiālā izteiksmē attiecībā uz katru valsti un komponentu.

Stratēģiskās plānošanās līmenī Eiropas Komisija ciešā sadarbībā ar iesaistītajām valstīm izstrādā katrai saņēmējvalstij daudzgaļu indikatīvās plānošanas dokumentus (DIPD) (papildu DIPD tiek izstrādāts reģionālajām un daudzvalstu programmām), un tie aptver visus konkrētajai valstij piemērojamos IPA komponentus. Tie ir spēkā trīs gadus un ik gadu tiek pārskatīti.

Visbeidzot, programmu plānošanas līmenī valstu iestādes izveido speciālas programmas attiecībā uz katru valsti un komponentu (attiecībā uz pārrobežu komponentu tiek izveidotas kopīgas programmas divām vai vairāk saņēmējvalstīm, kā arī šīm valstīm un dalībvalstīm, kas ir to kaimiņvalstis) vai reģionālās attīstības komponenta gadījumā – attiecībā uz katru tematu. Reģionālās un horizontālās programmas piedāvā Komisija.

2.1.1. Daudzgažu indikatīvā finanšu shēma (DIFS)

DIFS ir daļa no ikgadējās paplašināšanās paketes, un tās mērķis ir sniegt informāciju par indikatīvo Komisijas piedāvāto IPA līdzekļu sadalījumu pa valstīm un komponentiem trīs gadu periodā. Tas darbojas kā saikne starp paplašināšanās paketes politisko satvaru un budžeta veidošanas procesu. DIFS katru gadu tiek izstrādāta un iesniegta Padomei un Eiropas Parlamentam saskaņā ar IPA Regulas (EK) Nr. 1085/2006 5.pantu.

DIFS pamatā ir trīsgadīgs programmu plānošanas cikls. Parastos apstākļos DIFS attiecībā uz N, N+1 un N+2 gadiem tiek iesniegta gada N-2 pēdējā ceturksnī kā daļa no paplašināšanās paketes, atspoguļojot piedāvājumu attiecībā uz paketē ietvertu politisko prioritāšu pārvēršanu finansiālā izteiksmē atbilstoši finanšu prasībām. Saistībā ar kavēšanos panākt vienošanos par 2007.-2013. gada finanšu prasībām, kā arī kavēšanos attiecībā uz IPA pieņemšanu, DIFS 2007.-2009. gadam nebija iespējams iesniegt šajā termiņā. Līdz ar to 2007. gada novembrī pieņemtā DIFS 2008.-2010. gadam bija pirmā saistībā ar IPA pieņemtā DIFS, un tajā tika aktualizēti arī 2007. gada aprēķini, kas Padomei un Parlamentam iesniegti Komisijas izstrādātā 2007. gada provizoriskā budžeta projekta ietvaros.

Sekojošā tabula atspoguļo 2007. gada IPA līdzekļu sadalījumu miljonos euro pa valstīm un pa komponentiem, kā arī reģionālajām un daudzvalstu programmām iedalīto summu saskaņā ar 2008.-2010. gada DIFS (COM(2007)689, pieņemta 2007. gada 6.novembrī).

IPA komponents	Albānija	Bosnija un Hercegovina	Horvātija	Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika	Kosova	Melnkalne	Serbija	Turcija	Reģionālās un horizontālās programmas
Komponents I	54,3	58,1	49,6	41,6	68,3	27,5	181,5	256,7	109
Komponents II	6,7	4	9,7	4,2		3,9	8,2	2,1	
Komponents III			45,1	7,4				167,5	
Komponents IV			11,4	3,2				50,2	
Komponents V			25,5	2,1				20,7	
KOPĀ	61	62,1	141,2	58,5	68,3	31,4	189,7	497,2	109

2.1.2. Daudzgažu indikatīvie plānošanas dokumenti (DIPD)

Pamatojoties uz līdzekļu sadalījumu saskaņā ar DIFS un politiskajā līmenī noteiktajām prioritātēm, tiek gatavoti DIPD attiecībā uz katru valsti un programmām ar vairākiem saņēmējiem. DIPD pauž Komisijas viedokli attiecībā uz galvenajām jomām, kurās nepieciešama iejaukšanās, un galvenajām prioritātēm, kuras saņēmējvalstij būtu detalizēti jāapraksta programmu plānošanas dokumentos.

Pirmie DIPD attiecībā uz valstīm, kā arī 2007.-2009. gada DIPD vairākiem saņēmējiem tika izstrādāti 2006. gadā un 2007. gada sākumā Paplašināšanās ģenerāldirektorāta operatīvo vienību pārraudzībā un sadarbībā ar ģenerāldirektorātiem, kas ir atbildīgi par konkrētajiem

komponentiem. Ar valstu iestādēm notika apspriešanās par DIPD projektu, un, lai nodrošinātu procesa pārzināšanu, tās tika ļoti cieši iesaistītas DIPD sagatavošanā. Attiecībā uz kandidātvalstu DIPD par komponentiem III, IV un V veltīto sadaļu izstrādi attiecīgi bija atbildīgi Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts, Nodarbinātības ģenerāldirektorāts, Sociālo lietu un vienlīdzīgu iespēju ģenerāldirektorāts un Lauksaimniecības un lauku attīstības ģenerāldirektorāts. DIPD izstrādes laikā papildus notika apspriešanās ar dalībvalstīm, starptautiskām finanšu iestādēm (SFI) un citām atbilstošām ieinteresētajām personām (pilsonisko sabiedrību).

Visi 2007.-2009. gada DIPD 2007. gada pirmajā pusē tika iesniegti apstiprināšanai IPA Vadības komitejai.

2.1.3. Stratēģiju saskaņotības pamatnostādnes un daudzgadu programmu plānošana (Komponenti III un IV)

Attiecībā uz komponentiem III un IV tiek izmantota līdzīga pieeja kā attiecībā uz struktūrfondiem. Stratēģiskā plānošana notiek, izmantojot 7 gadu plānu (no 2007. līdz 2013. gadam) stratēģijas saskaņotības pamatnostādņu veidā (ekvivalents struktūrfondu valsts stratēģiskajiem ietvardokumenti), ko sagatavo kandidātvalstis. Šajos dokumentos izklāstīta septiņu gadu stratēģija, un tie kalpo par atsauces dokumentiem, plānojot IPA komponentu III un IV programmas. Pamatstratēģijas tiek apspriestas ar Komisiju, taču tās ir dalībvalstu dokumenti. Komponentu III un IV stratēģiju saskaņotības pamatnostādnes gatavoja katra kandidātvalsts, un tās tika saskaņotas ar Komisiju 2007. gada pirmajā semestrī. Pēc tam komponentu III un IV programmu plānošana notika, izmantojot daudzgadu programmas, kas sākotnēji tika gatavotas trīs gadiem, bet var tikt pagarinātas.

Apspriešanās ar ieinteresētajām personām, partnerība un saskaņošana ir komponentu III un IV stratēģiskās saskaņošanas pamatnostādņu un daudzgadu darbības programmu izstrādes un apstiprināšanas pamatprincipi. Šajā un citās jomās iegūtā pozitīvā pieredze pēc pievienošanās būs ļoti nozīmīga, sagatavojot un apspriežot līdzīgus stratēģiskus dokumentus un daudzgadu programmas attiecībā uz struktūrfondiem.

2.1.4. IPA programmas

Gada vai daudzgadu programmas tiek izstrādātas saskaņā ar atbilstošajiem DIPD. Komponenti I tiek īstenoti ar gada programmu palīdzību, bet citi komponenti – ar daudzgadu programmu palīdzību. Programmas pieņem Komisija pēc apspriešanās ar saņēmējvalstīm un citām ieinteresētajām personām un pēc pozitīva iesaistīto dalībvalstu komiteju atzinuma saņemšanas: attiecībā uz komponentiem I un II jāsaņem IPA Vadības komitejas atzinums, attiecībā uz komponentiem III un IV – COCOF atzinums, attiecībā uz komponentu IV – Nodarbinātības un sociālo lietu komitejas atzinums, bet attiecībā uz komponentu V – Lauku attīstības komitejas atzinums.

2.1.4.1. Komponenti I

Attiecībā uz komponenta I ietvaros piešķiramo palīdzību programmas plānos Komisija kā gada valsts programmas vai reģionālās vai horizontālās programmas, kuru īstenošanu vadīs vai nu Komisija, vai saņēmējvalsts, vai arī citi palīdzības sniedzēji. Valstu programmas sastāvēs no finansēšanas piedāvājumiem, kuras, pamatojoties uz saņēmējvalsts iesniegtajām projekta sadaļām, sagatavos Komisija. Arī reģionālo un horizontālo programmu gadījumā finansēšanas piedāvājumus sagatavos Komisija.

Projektu īstenošana kodoldrošības un aizsardzības pret radiāciju, izglītības un muitas jomā tika finansēta no saskaņā ar DIFS valstīm piešķirtajiem līdzekļiem, taču projekti tiek īstenoti centralizēti un horizontāli, tāpēc šo projektu finansējums nav iekļauts komponenta I valstu programmās. Tabulā atspoguļota valstu ieguldījumi šo projektu finansēšanā. Vairāk informācijas atrodas konkrētās valsts sadaļā tehniskajā pielikumā.

	Albānija	Bosnija un Hercegovina	Horvātija	Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika	Kosova	Melnkalne	Serbija	Turcija	Reģionāli
<i>Nacionālā programma</i>	49,3	49,7	45,4	34,9	62	23,9	164,8	256,2	
<i>Horizontāli īstenotajiem kodoldrošības, muitas un izglītības projektiem piešķirtie līdzekļi</i>	5	8,4	4,2	6,7	6,3	3,6	16,7	0,5	
Kopā	54,3	58,1	49,6	41,6	68,3	27,5	181,5	256,7	109

Albānijas valsts *IPA* programmu 2007. gadam Komisija pieņēma 2007. gada 20. septembrī. Programma palīdz Albānijai panākt atbilstību politiskajiem kritērijiem tādā veidā, ka tiek atbalstīta policijas misija *PAMECA III* un sniegta palīdzība ES fondu decentralizētas pārvaldības akreditācijas sagatavošanā. Ekonomikas jomā, īstenojot speciālu programmu kopā ar Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banku (ERAB), tiek atbalstīta mazo un vidējo uzņēmumu nozare. 2007. gada *IPA* palīdz valstij izpildīt *acquis* prasības arī caur statistikas izlīdzināšanas projektiem, ūdens apsaimniekošanu un atbalstu Albānijas nodokļu ģenerāldirektorātam.

Bosnijas un Hercegovinas valsts *IPA* programmu 2007. gadam Komisija pieņēma 2007. gada 20. decembrī. Programma palīdz Bosnijai un Hercegovinai panākt atbilstību Kopenhāgenas kritēriju politiskajām prasībām tādā veidā, ka tiek atbalstīta sociālā iekļaušanās un atgriešanās, tiesiskums un valsts pārvaldes un konstitucionālā reforma. Attiecībā uz ekonomiskajiem kritērijiem programma sniegs atbalstu darbaspēka un ekonomiskajai attīstībai, kā arī veselībai un izglītībai. *IPA* palīdz valstij izpildīt *acquis* prasības, atbalstot reglamentētu sistēmu izveidi finanšu nozarē, atbalstot tieslietas un iekšlietas, uzlabotu kvalitātes infrastruktūru, enerģētiku un telekomunikācijas, kā arī statistikas un informācijas sistēmas. Tāpat *IPA* sniedz valstij palīdzību, atbalstot zemkopību un lauku attīstību, vides un transporta nozares.

Horvātijas valsts *IPA* programmu 2007. gadam Komisija pieņēma 2007. gada 20. decembrī. Politisko kritēriju kontekstā programma pievērsīsies cīņai pret korupciju un sniegs ieguldījumu cilvēktiesību jomas un minoritāšu aizsardzības attīstībā. Ekonomisko kritēriju kontekstā programma sniegs ieguldījumu uzņēmējdarbības vides uzlabošanā. 2007. gada *IPA* projekti, kas saistīti ar spēju uzņemties dalībvalsts pienākumus, pievērsīsies institucionālo un administratīvo jaudu attīstībai saistībā ar *acquis* transponēšanu un īstenošanu sekojošās jomās: konkurences politika, informācijas sabiedrība un mediji, zemkopība, enerģētika, sociālā politika un nodarbinātība, tieslietas, brīvība un drošība, vide, muitas savienība.

Sakarā ar steidzamo nepieciešamību turpināt atbalstīt policijas reformu, kas tika uzsākta *CARDS* programmas ietvaros, tika nolemts **Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas IPA** 2007. gada nacionālo programmu sadalīt divās daļās. Pirmajā daļā (12 miljoni euro) tika iekļauti ar policijas reformu saistītie projekti un projektu sagatavošana. Otro daļu (22,94 miljonus euro) Komisija pieņēma 2007. gada 16. novembrī. Šīs otrās daļas mērķis ir atbalsts valsts pārvaldes reformas stratēģijas īstenošanai, tiesu sistēmas reforma, kā arī administratīvo jaudu attīstība decentralizētai ES fondu pārvaldīšanai. Sociālekonomisko prasību kontekstā programma palīdzēs pašvaldībām izveidot pirmās nepieciešamības infrastruktūru sociālās un ekonomiskās attīstības atbalstīšanai. Attiecībā uz ar *acquis* saistītām aktivitātēm, tiks sniegts ievērojams atbalsts nodokļu administrācijai, statistikas birojam un muitai. Turklāt programma atbalsta valsts dalību atsevišķās Kopienas programmās.

Melnkalnes valsts *IPA* programmu 2007. gadam Komisija pieņēma 2007. gada 21. novembrī. Politisko kritēriju ziņā programma atbalsta pilsonisko sabiedrību, cīņu pret organizēto noziedzību un korupciju un tiesu sistēmas reformu. Attiecībā uz sociālekonomiskajiem kritērijiem programma atbalsta valsts kvalifikāciju sistēmas izveidi, transporta nozares attīstību, tostarp Eiropas Kopējās gaisa telpas nolīguma īstenošanu un enerģētikas tirgus tuvināšanu. Eiropas standartu kontekstā programma ietver projektus sekojošās apakšnozarēs: likumdošanas harmonizācija, veterināru pakalpojumi, statistikas birojs *MONSTAT*, publiskā iepirkuma sistēma, kvalitātes infrastruktūra (standartizācija un metroloģija) un nodokļu administrēšana.

Serbijas valsts *IPA* programmu 2007. gadam Komisija pieņēma 2007. gada 20. decembrī. Tās mērķis ir palīdzēt Serbijai īstenot reformas, kas nepieciešamas, lai izpildītu ES prasības, virzīties uz priekšu stabilizācijas un asociācijas procesā un izveidot pamatu Kopenhāgenas kritēriju izpildei. Politisko kritēriju jomā programma sniedz atbalstu sekojošiem projektiem: pašvaldību atbalsta programma, palīdzība bēgļiem un iekšzemē pārvietotiem cilvēkiem, tiesu sistēmas un sodu sistēmas efektivitātes un caurredzamības uzlabošana, policijas reforma, atbalsts ombuda institūta ieviešanai un publisko iepirkumu uzraudzības biroja dibināšanai, kā arī atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai. 2007. gada programmas galvenais uzsvars, izmantojot reģionālo ekonomisko un sociālo attīstību un veselības nozares reformu atbalstošus projektus, ir vērsts uz sociālekonomiskajām prasībām. Attiecībā uz Eiropas standartiem, programma ietver projektus, kas saistīti ar muitu un nodokļu administrēšanu, robežkontroli un prasībām aviācijas nozarē, tai skaitā Eiropas Kopējās gaisa telpas nolīguma īstenošanu un administratīvo jaudu attīstību lauku attīstības politiku īstenošanai.

Turcijas 2007. gada programma tika pieņemta 2007. gada 20. decembrī. Politisko kritēriju kontekstā tiks sniegta palīdzība pieņemto reformu apkopošanā un to īstenošanas uzlabošanā. Tas ietvers to tiesu iestāžu, tiesībsardzības iestāžu un valsts pārvaldes daļu, kuras reforma ietekmē, atbalstīšanu. Tāpat tiks nodrošināta palīdzība sieviešu tiesību, cilvēktiesību un bērnu tiesību aizsardzībai. Attiecībā uz *acquis* pieņemšanu un īstenošanu palīdzība tiks novirzīta darbības jomām, kurās nepieciešams transponēt un īstenot lielu tiesību aktu apjomu, kā arī darbības jomām ar augstām ieguldījumu vajadzībām. Saskaņā ar 2007. gada *IPA* šīs jomas ir šādas: tieslietas, brīvība un drošība (jo īpaši, robežu pārvaldīšana, kā arī migrācija un vīzu politika), vide, un mazākā mērā – pārtikas nekaitīgums, muiža un nodokļu iekasēšana. Tāpat tiks sniegta palīdzība, lai nodrošinātu izlīdzināšanos un iestāžu veidošanu tādās jomās kā enerģētika, finanšu kontrole, zivsaimniecība, iekšējais tirgus, sociālā politika un nodarbinātība, statistika un transports. Prioritārie jautājumi pilsoniskās sabiedrības dialogā 2007. gadā būs kultūra, māksla, zivsaimniecība un zemkopība. Turpinot sniegt palīdzību vispārārstītā veidā, ir paredzēts atbalsts Turcijas dalībai Kopienas programmās un aģentūrās, kā arī *Jean Monnet* stipendiju programmā.

Kosovas IPA komponenta I gada programmu Komisija pieņēma 2007. gada 28. novembrī. Politisko kritēriju ziņā programmas galvenā uzmanība ir pievērsta ES politisko kritēriju izpildei un Kosovas institucionālās, administratīvās un tiesu sistēmas nostiprināšanai. Tas ietver cīņu pret korupciju, cilvēktiesību un minoritāšu tiesību aizsardzību un pilsoniskās sabiedrības aktivitāšu veicināšanu. Sociālekonomisko kritēriju kontekstā programma koncentrēsies uz Kosovas ieguldījumu klimata uzlabošanu un atbalstu maziem un vidējiem uzņēmumiem, lauku attīstības veicināšanu, infrastruktūras attīstību un izglītības sistēmas kvalitātes uzlabošanu. Visbeidzot attiecībā uz Eiropas standartiem programma pievērsīsies nepieciešamībai attīstīt efektīvu institucionālo jaudu, jo īpaši publisko iepirkumu, pārtikas drošuma, veterināro pakalpojumu un standartu un enerģētikas jomā.

Vairāku atbalsta saņēmēju programmas mērķis ir papildināt valstu programmas un stiprināt daudzpusējas sadarbības pieredzi Rietumbalkānos un Turcijā. Atbalsts tiek sniegts ar reģionālu un horizontālu programmu palīdzību. Īpaši svarīgas aktivitātes 2007. gada programmas ietvaros ir atbalsts reģionālās sadarbības iniciatīvām, Reģionālajai valsts administrācijas skolai, civilpersonu izveidotām pagaidu vadības struktūrām, pilsoniskās sabiedrības dialogam un attīstībai, izglītībai un jauniešu programmām (*Tempus*, *Erasmus Mundus* un *Youth in Action*), starptautiskajām finanšu iestādēm, muitai un nodokļu administrēšanai.

2.1.4.2. Komponenta II

Pārrobežu sadarbības komponenta mērķis ir stiprināt pārrobežu sadarbību ar vienotu vietējo un reģionālo iniciatīvu palīdzību, kombinējot gan ārējo palīdzību, gan mērķus ekonomiskās un sociālās vienotības jomā. Jo īpaši sadarbība veicinās ilgtspējīgu ekonomiskās un sociālo attīstību pierobežas apgabalos, kopēju darbu ar mērķi pievērst uzmanību kopējiem izaicinājumiem tādās jomās kā vide, dabas un kultūras mantojums, sabiedrības veselība un cīņa pret organizēto noziedzību, nodrošinot efektīvas un drošas robežas un kopēju maza mēroga aktivitāšu veicināšanu, iesaistot dalībniekus no pierobežas reģioniem. Pārrobežu sadarbība palīdz samierināšanai un labākām kaimiņattiecībām, tajā pašā laikā sekmējot saņēmējvalstu integrēšanos ES. Tas ir sevišķi svarīgi reģioniem ar nesenu konflikta vēsturi.

Pārrobežu sadarbībai *IPA* komponenta II ietvaros ir divi virzieni: pārrobežu sadarbība kandidātvalstu/potenciālo kandidātvalstu starpā un pārrobežu sadarbība starp kandidātvalstīm/potenciālajām kandidātvalstīm un dalībvalstīm, kas ir to kaimiņvalstis. Papildus *IPA* komponenta II ietvaros var tikt finansiāli atbalstīta kandidātvalstu/potenciālo kandidātvalstu dalība struktūrfondu transnacionālajās sadarbības programmās (kuras Eiropas teritoriālās sadarbības ietvaros finansē Eiropas Reģionālās attīstības fonds – ERAF) un *ENPI* jūras baseina sadarbības programmās.

Komponenta II palīdzības sniegšana pārrobežu sadarbībai notiek daudzgadu pārrobežu programmu ietvaros, kuras kopīgi izstrādā valstis, kas ir konkrētās programmas dalībnieki. *IPA* palīdzība tiek sniegta, ik gadu pieņemot lēmumus attiecībā uz finansējuma piešķiršanu, izņemot tās integrētās pieejas pārrobežu sadarbības programmas, attiecībā uz kurām viss ES finansējums tiek piešķirts, pamatojoties uz daudzgadu lēmumiem par finansējuma piešķiršanu, kuri ir spēkā trīs gadus. Attiecībā uz dalību ERAF pārnacionālajās programmās vai *ENPI* jūras baseina programmās, *IPA* palīdzība tiek piešķirta, pamatojoties uz ikgadējiem lēmumiem par finansējuma piešķiršanu, kas tiek pieņemti attiecībā uz katru valsti atsevišķi. Galīgās *IPA* komponenta II ietvaros katrai valstij 2007. gadā piešķirtās summas ir minētas 2.1.1. iedaļā.

IPA komponents II sniedz atbalstu **Albānijas** dalībai divās divpusējās pārrobežu programmās ar kandidātvalstīm/potenciālajām kandidātvalstīm, kas ir Albānijas kaimiņvalstis – Melnkalni un Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku. Attiecībā uz pārrobežu sadarbību ar dalībvalstīm, *IPA* komponents II finansē divpusēju programmu Albānija-Grieķija un Albānijas dalību daudzpusējā pārrobežu programmā "Adriatic", kuras ietvaros notiek Albānijas, Bosnijas un Hercegovinas, Horvātijas, Melnkalnes un Serbijas sadarbība ar Grieķiju, Itāliju un Slovēniju Adrijas jūras reģionā. Turklāt *IPA* komponents II finansē arī viopusējo programmu saistībā ar Kukes apgabala Albānijā, kas robežojas ar Kosovu, attīstību, kā arī Albānijas dalību ERAF pārnacionālajā programmā „Dienvidaustrumeiropa”.

Attiecībā uz **Bosniju un Hercegovinu** *IPA* komponents II atbalsta valsts dalību trīs divpusējās pārrobežu programmās ar Horvātiju, Melnkalni un Serbiju. Attiecībā uz pārrobežu sadarbību ar dalībvalstīm *IPA* komponents II finansē Bosnijas un Hercegovinas dalību *IPA* pārrobežu sadarbības programmā „Adriatic”. Visbeidzot 2007. gada *IPA* komponents II finansē Bosnijas un Hercegovinas dalību ERAF pārnacionālajā programmā „Dienvidaustrumeiropa”.

IPA komponenta II ietvaros **Horvātija** piedalās trīs divpusējās pārrobežu programmās ar potenciālajām kandidātvalstīm, kas ir tās kaimiņvalstis – ar Bosniju un Hercegovinu, Melnkalni un Serbiju. Horvātija ir iesaistīta arī trīs *IPA* pārrobežu sadarbības programmās ar dalībvalstīm, kas ir tās kaimiņvalstis: divās divpusējās programmās ar Slovēniju un Ungāriju un daudzpusējā *IPA* pārrobežu sadarbības programmā „Adriatic”. Visbeidzot *IPA* komponents II finansē Horvātijas dalību divās pārnacionālās ERAF programmās „Dienvidaustrumeiropa” un "Mediterranean".

Ar *IPA* komponenta II atbalstu **Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika** 2007. gadā piedalās divpusējā programmā ar Albāniju un divās divpusējās programmās ar dalībvalstīm, kas ir tās kaimiņvalstis – Bulgāriju un Grieķiju. *IPA* komponents II finansē arī Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas dalību ERAF Eiropas teritoriālās sadarbības pārnacionālajā programmā „Dienvidaustrumeiropa”.

IPA komponents II **Melnkalnē** tiek īstenots ar četru divpusēju pārrobežu programmu palīdzību ar kandidātvalstīm un potenciālajām kandidātvalstīm, kas ir tās kaimiņvalstis – Horvātiju, Serbiju, Bosniju un Hercegovinu un Albāniju, kā arī dalību *IPA* pārrobežu sadarbības programmā „Adriatic” kopā ar dalībvalstīm. Attiecībā uz dalību ERAF pārnacionālajās programmās *IPA* komponents II finansē Melnkalnes dalību programmās „Dienvidaustrumeiropa” un "Mediterranean".

Pārrobežu sadarbības programmas Serbijā ietver trīs divpusējas programmas ar Melnkalni, Horvātiju un Bosniju un Hercegovinu, trīs divpusējas programmas ar dalībvalstīm, kas ir tās kaimiņvalstis – Ungāriju, Rumāniju un Bulgāriju, kā arī Serbijas dalību daudzpusējā *IPA* pārrobežu programmā "Adriatic". Turklāt *IPA* komponents II finansē Serbijas dalību ERAF Eiropas teritoriālās sadarbības pārnacionālajā programmā „Dienvidaustrumeiropa”.

2007. gadā *IPA* komponents II atbalstīja pārrobežu programmu starp Turciju un Bulgāriju. Papildus *IPA* komponenta II finansējums 2007. gadā Turcijai ir ticis piešķirts dalībai *ENPI* jūras baseina programmā.

2.1.4.3. Komponenti III, IV un V

Komponentu III un IV programmu plānošana notiek ar daudzgadu programmu palīdzību, kas sākotnēji tiek gatavotas trīs gadiem, bet var tikt pagarinātas. Pamatojoties uz stratēģijas saskaņotības pamatnostādņēm, saņēmējas kandidātvalstis konkrētajam komponentam (komponents IV) vai konkrētajam tematam (komponents III) izstrādā daudzgadu darbības programmas, izstrādes gaitā apspriežoties ar attiecīgajām ieinteresētajām personām, un tad šo darbības programmu formālā pieņemšana pēc apspriešanās ar attiecīgajām dalībvalstu komitejām – Fondu koordinācijas komiteju (*COCOF*) attiecībā uz komponentu III un *COCOF* un Eiropas Sociālā fonda (ESF) komiteju attiecībā uz komponentu IV.

Komponents III attiecas uz trim dažādām palīdzības jomām: transportu un vidi, kas sasaucas ar Kohēzijas fonda darbību dalībvalstīs, kā arī reģionālo konkurētspēju, kas aptver dažas tās pašas palīdzības jomas, kuras attiecībā uz konkurētspēju un nodarbinātību aptver Eiropas Reģionālās attīstības fonds. Līdz ar to komponents III tiks īstenots ar vairāku programmu palīdzību, aptverot katru no šiem tematiem (Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas gadījumā 2007.-2009. gadā tiks īstenota tikai viena programma attiecībā uz vidi un transportu). Tas ietvēra trīs atsevišķus sarunu procesus un programmu pieņemšanu attiecībā uz katru valsti atsevišķi, ar zemāk aprakstītajai līdzīgu rezonansi saistībā ar decentralizētas pārvaldības ieviešanu.

Līdzīgi kā struktūrfondi, arī daudzgadu programmas komponentu III un IV ietvaros piedāvā stabilu finansējumu trīs gadu garumā. Tas ir būtiski svarīgi vidēja termiņa ieguldījumu stratēģijas ieviešanai attiecībā uz transportu, vidi, reģionālo sadarbību un cilvēkresursiem. Līdzīgi kā struktūrfondu gadījumā šis ilgtermiņa finansējums, lai nodrošinātu pilnīgu līdzekļu izmantošanu, kuri pretējā gadījumā saskaņā ar Finanšu regulā paredzēto automātisko saistību anulēšanas likumu (N+3) var tikt pazaudēti, ir saistīts ar stingru finansējuma pārvaldīšanu. Saskaņā ar DIPD komponentu III, IV un V ietvaros programmu plānošanai bija pieejami šādi resursi:

Komponents /gads	Horvātija				Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika				Turcija			
	2007.	2008.	2009.	Kopā	2007.	2008.	2009.	Kopā	2007.	2008.	2009.	Kopā
Komponents III	45,1	47,6	49,7	142,4	7,4	12,3	20,8	40,5	167,5	173,8	182,7	524
Komponents IV	11,4	12,7	14,2	38,3	3,2	6	7,1	16,3	50,2	52,9	55,6	158,7
Komponents V	25,5	25,6	25,8	76,9	2,1	6,7	10,2	19	20,7	53	85,5	159,2

2007. gadā attiecībā uz **Horvātiju** komponenta III ietvaros pēc *COCOF* Komitejas pozitīva atzinuma (2007. gada oktobrī) tika pieņemtas trīs daudzgadu (2007.-2009. gadam paredzētas) darbības programmas. Šīs programmas paredz ar *acquis* saistītus ieguldījumus vides aizsardzībā (notekūdeņi, dzeramais ūdens un atkritumu apsaimniekošana) un ilgtspējīgā transportā (dzelzceļš un iekšzemes ūdensceļi). Bez šiem pamata infrastruktūrai veltītajiem pūliņiem, tiek paredzēta turpmāka palīdzība saistībā ar ražošanas jaudu modernizēšanu un pārstrukturēšanu reģionos ar īpašām vajadzībām, it sevišķi sniedzot pakalpojumus uzņēmumiem – īpaši maziem un vidējiem uzņēmumiem.

Daudzgadu darbības programma komponenta IV ietvaros attiecībā uz Horvātiju tika pieņemta 2007. gada 7. decembrī. Tās sastāv no 4 prioritāšu asīm: "Pieejas nodarbinātībai sekmēšana

un ilgtspējīga iekļaušana darba tirgū", "Cilvēku ar īpašām vajadzībām sociālās iekļautības pastiprināšana", "Cilvēkresursu un nodarbināšanas iespēju sekmēšana" un tehniskā palīdzība.

Daudzgaļu Lauku attīstības programma 2007.-2013. gadam attiecībā uz Horvātiju tika sagatavota, bet 2007. gadā netika pieņemta (tā tika pieņemta ar Komisijas Lēmumu 2008. gada 25. februārī). Tā sastāv no trim prioritāšu asīm: „Tirgus efektivitātes uzlabošana un Kopienas standartu īstenošana”, „Sagatavošanas darbības lauksaimniecības un vides pasākumu un vietējās lauku attīstības stratēģijas īstenošanai”, un „Lauku ekonomikas attīstība”.

Bijušās Dienvidslāvijas Republikas Maķedonijas komponenta III darbības programma “Reģionālā attīstība” 2007.-2009. gadam Komisija pieņēma 2007. gada 29. novembrī. Tās pamatmērķis ir atbalstīt valsts ilgtspējīgu attīstību, uzlabojot transportu un vides infrastruktūru. Palīdzība transporta nozarē tiek koncentrēta uz Dienvidaustrumeiropas galvenā reģionālā transporta tīkla attīstības turpināšanu. Attiecībā uz palīdzību vides nozares mērķorientēti ieguldījumi tiek novirzīti notekūdeņu apsaimniekošanas un sadzīves atkritumu apsaimniekošanas jomām, kurām ir vislielākā ietekme uz iedzīvotājiem un dzīvo dabu.

Attiecībā uz komponentu IV Bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā 2007. gada decembrī tika pieņemta darbības programma “Cilvēkresursu attīstība”. Tā ietver trīs prioritāšu asis: "Nodarbinātību – vairāk cilvēku piesaistīšana un paturēšana darbā", „Izglītība un apmācība – ieguldīšana cilvēkresursos ar labākas izglītības un prasmju palīdzību" un "Sociālā iekļaušana – integrējoša darba tirgus veicināšana".

Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas daudzgaļu programma attiecībā uz Lauku attīstību 2007.-2013. gadam tika izstrādāta, bet 2007. gadā netika pieņemta (tā ar Komisijas Lēmumu C(2008)677 tika pieņemta 2008. gada 25. februārī). Tā sastāv no trīs prioritāšu asīm: „Tirgus efektivitātes uzlabošana un Kopienas standartu īstenošana”, „Sagatavošanas darbības lauksaimniecības un vides pasākumu, un vietējās lauku attīstības stratēģijas īstenošanai” un „Lauku ekonomikas attīstība”.

Turcijas komponenta III darbības programma tika pieņemta ar Komisijas Lēmumiem 2007. gada 29. novembrī (darbības programma attiecībā uz reģionālo konkurētspēju un vidi) un 2007. gada 7. decembrī (darbības programma attiecībā uz transportu). Programmas „Transports” pamatmērķis ir Turcijas konkurētspējas paaugstināšana, atbalstot ieguldījumus transporta infrastruktūras jomā. Līdz ar to intervences apmērs Turcijā attieksies uz transporta infrastruktūru un jo īpaši - valsts tīklu savstarpējo savienojamību, sadarbības un piemērotību dažāda veida transportam, kā arī valsts tīklu savienojamību un sadarbības ar Eiropas transporta tīkliem. Programmas „Vide” pamatmērķis ir Turcijas konkurētspējas paaugstināšana, atbalstot ieguldījumus vides infrastruktūras jomā un jo īpaši – ūdens apgādē, kanalizācijas un notekūdeņu apsaimniekošanā un integrētā atkritumu apsaimniekošanā. Programmas „Reģionālā konkurētspēja” pamatmērķis ir paaugstināt Turcijas nabadzīgāko reģionu konkurētspēju, atbalstot uzņēmumus. Šis mērķis tiks sasniegts, sasniedzot četrus atsevišķus mērķus: fiziskās un finanšu infrastruktūras uzlabošana, uzņēmējdarbības krājumu palielināšana, darbavietu radīšanas jaudas paaugstināšana produktīvajā nozarē un ražošanas pievienotās vērtības palielināšana.

Cilvēkresursu attīstības daudzgaļu darbības programma komponenta IV ietvaros attiecībā uz Turciju tika pieņemta ar Komisijas lēmumu 2007. gada 7. decembrī. Tai bija četras prioritāšu asis: „Nodarbinātība”, „Izglītība”, „Pielāgošanās spējas, veicinot mūžizglītību” un „Sociālā iekļaušana”.

Daudzgaļu Lauku attīstības programmu 2007.-2013. gadam komponenta V ietvaros Turcija sagatavoja 2007. gadā. Tā tika pieņemta ar Komisijas Lēmumu C(2008)691 2008. gada 25.februārī. Tā sastāv no trīs prioritāšu asīm: „Tirgus efektivitātes uzlabošanas un Kopienas standartu īstenošanas”, „Sagatavošanas darbības lauksaimniecības un vides pasākumu un LEADER pieejas īstenošanai”, un „Lauku ekonomikas attīstība”.

2.2. Īstenošanas kārtība un struktūras

Galvenais *IPA* uzdevums ir nodot saņēmējvalstīm zināšanas un pieredzi, veicinot valstu atbildību par palīdzības īstenošanu un palīdzības īstenošanas pārzināšanu no valstu puses. No otras puses *IPA* komponentu III un IV mērķis ir sagatavot kandidātvalstis Kopienas kohēzijas politikas un tās instrumentu īstenošanai un pārvaldīšanai pēc pievienošanās. Tāpēc to ietvaros ar praktisku apmācību palīdzību tiek veidotas struktūras un sistēmas, kas ar kopīgas pārvaldības palīdzību nodrošinās struktūrfondu pienācīgu pārvaldīšanu un apgūšanu. Līdz ar to ieguvumi no šīm struktūrām un shēmām ir jāvērtē ilgtermiņā, arī pēc pašreizējo *IPA* programmu pabeigšanas.

Tāpēc ir plānots, ka instrumenta spēkā esamības laikā *IPA* decentralizētai pārvaldīšanai, t.i., atbildības uzņemšanās par programmu plānošanu un īstenošanu un programmu plānošanas un īstenošanas pārzināšanai no saņēmējvalstu iestāžu puses, vajadzētu kļūt par normu. Šī mērķa ātra sasniegšana būs atkarīga no atsevišķu saņēmējvalstu administratīvās jaudas un no to spējas nodrošināt, ka pastāv piemērotas pārvaldības un kontroles sistēmas. Tas nozīmē, ka katrai valstij būtu jāizstrādā konkrētas stratēģijas, darbības plāni un laika grafiki, kas paredzēti decentralizēšanas vajadzībām, tajā pat laikā gatavojoties tam, lai nacionālajām iestādēm būtu pietiekama administratīvā jauda uzņemties šo papildu atbildību.

2007. gada programmas **potenciālajām kandidātvalstīm** komponentu II un II ietvaros (izņemto pārrobežu sadarbības programmas ar dalībvalstīm, kas tiek īstenotas ar dalītas pārvaldības palīdzību) galvenokārt tiek īstenotas centralizēti, ar skaidru mērķi panākt, lai valstis pakāpeniski uzņemtos aizvien vairāk atbildības, un pārvaldīšana kļūtu aizvien decentralizētāka. Tas nozīmē, ka programmas galvenokārt tiek īstenotas ar Komisijas deleģējuma palīdzību (centralizēta nekoncentrēta pārvaldība) vai Komisijas galvenās mītnes dienestu palīdzību (pārsvarā programmas ar vairākiem saņēmējiem un horizontālās programmas).

Attiecībā uz gatavošanos nodot pārvaldības pilnvaras potenciālās kandidātvalstis atrodas dažādās stadijās, un dažas no tām jau ir sākušas veidot nepieciešamās pārvaldības struktūras un jau ir gatavas decentralizētai pārvaldībai. Albānija decembrī pieņēma lēmumu par struktūru izveidi un lomu sadalījumu decentralizētas pārvaldības gadījumā. Melnkalne ir izstrādājusi decentralizētas pārvaldības plānu un plāno tikt akreditēta trīs gadu laikā. Serbijā ir izstrādāta decentralizētas pārvaldības stratēģija, un 2008. gada laikā tiek plānots izstrādāt administratīvās jaudas attīstīšanas plānus decentralizētas pārvaldības iestādēm.

Kandidātvalstīm decentralizēta pārvaldība ar sākotnēju Komisijas *ex-ante* kontroli ir norma, taču mērķis ir decentralizēta pārvaldība bez *ex-ante* kontroles. 2007. gada laikā Horvātijā un Turcijā notika gatavošanās pārejai no decentralizētās īstenošanas sistēmas (DIS) akreditācijas, kas saņemta saistībā ar iepriekšējiem pirmspievienošanās instrumentiem, uz *IPA* akreditāciju un decentralizētas pārvaldības pilnvaru saņemšanu. Arī Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika 2007. gadā gatavojās *IPA* decentralizētās pārvaldības akreditācijai.

IPA decentralizētās pārvaldības akreditācija jāsaņem attiecībā uz katru komponentu atsevišķi vai komponenta III gadījumā – attiecībā uz katru programmu. Šī mērķa sasniegšanas ilgums atkarībā no *IPA* komponenta un saņēmējvalsts administratīvās jaudas var būt atšķirīgs. Tiek plānots, ka Horvātijas un Turcijas gadījumā *IPA* decentralizētās pārvaldības akreditācija notiks līdz 2008. gada beigām (Horvātijas gadījumā) vai 2009. gada sākuma (Turcijas gadījumā). Attiecībā uz Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku šim mērķim būtu jābūt sasniegtam 2009. gada pirmajā pusē. Tomēr, ņemot vērā, ka Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika nebija saņēmusi decentralizētās īstenošanas sistēmas akreditāciju saistībā ar instrumentiem pirms *IPA*, komponentu I un II īstenošana sākuma fāzē var tikt veikta centralizēti līdz tam laikam, kamēr valstu iestādes saņem attiecīgās *IPA* akreditācijas. No otras puses attiecībā uz komponentiem III, IV un V iepriekšēja akreditācija ir īstenošanas priekšnoteikums. Jāņem vērā, ka palīdzība komponenta V ietvaros var tikt īstenota tikai ar decentralizētas pārvaldības palīdzību bez *ex-ante* kontrolēm.

Pilnībā decentralizēta pārvaldība, t.i. ar Komisijas *ex-post* kontroli, ir visu kandidātvalstu vidēja termiņa mērķis.

Programmas ar vairākiem saņēmējiem tiek pārvaldītas ar centralizētas un kopīgas pārvaldības palīdzību. Centralizēta pārvaldība ir galvenā Komisijas galvenās mītnes dienestu izmantotā metode. Kopīga pārvaldība notiek papildus centralizētai pārvaldībai tādā veidā, ka Komisija pārvalda līdzekļus kopā ar kādu starptautisku organizāciju.

3. UZRAUDZĪBA UN REZULTĀTI

3.1. Uzraudzība

Uzraudzības pamatmērķis ir sekmēt Rietumbalkāniem un Turcijai sniegtās palīdzības atbilstību, efektivitāti, izdevīgumu, ietekmi un ilgtspējību. Uzraudzības rezultātā Komisija iegūst regulārus analītiskus projektu un programmu īstenošanas novērtējumus.

Decentralizētas pārvaldības gadījumā saņēmējvalsts izveidos *IPA* uzraudzības komiteju, lai nodrošinātu *IPA* komponentu īstenošanas saskaņošanu un koordinēšanu. *IPA* uzraudzības komiteja uzraudzīs visu programmu vispārējo efektivitāti, kvalitāti un saskaņotību, kā arī darbības, kas vērstas uz finanšu nolīgumos un daudzgadu indikatīvās plānošanas dokumentos paredzēto mērķu sasniegšanu. *IPA* uzraudzības komitejas locekļu vidū būs Komisijas pārstāvji, valsts *IPA* koordinators, valsts pilnvarotā amatpersona, programmu darbības struktūru pārstāvji un komponentu III un IV stratēģiskais koordinators, un tās sanāksmes notiks vismaz reizi gadā.

IPA uzraudzības komitejai palīdz nozaru uzraudzības komitejas, kas izveidotas katra *IPA* komponenta vai programmas ietvaros. Nozaru uzraudzības komiteju pienākums ir nodrošināt konkrēto programmu īstenošanas vispārējo efektivitāti un kvalitāti un ziņot par to *IPA* komitejai. Jo īpaši tās sniedz *IPA* komitejai informāciju par programmu īstenošanas progresu, ieskaitot informāciju par sasniegtajiem rezultātiem, īstenošanas finanšu rādītājiem un citiem faktoriem, un to mērķis ir uzlabot programmu īstenošanu.

2007. gadā formālas uzraudzības komitejas netika izveidotas, jo pirmās *IPA* programmas tika pieņemtas tikai 2007. gada beigās, un to īstenošana vēl nebija uzsākta. Tomēr komponentu I, III, IV un V ietvaros izveidoto nozaru uzraudzības pagaidu komiteju (līdz attiecīgo pamatnolīgumu un finanšu nolīgumu parakstīšanai) sanāksmes notika 2007. gada novembrī

un decembrī. Nozaru uzraudzības un *IPA* uzraudzības komiteju formālā izveide Horvātijā, Turcijā un Bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā ir paredzēta 2008. gada pavasarī.

Centralizēti vai kopīgi pārvaldītu programmu gadījumā, *IPA* īstenošanas regula paredz, ka Komisija var veikt jebkuras darbības, kuras tās uzskata par nepieciešamu konkrēto programmu uzraudzībai. 2007. gadā netika veikta *IPA* projektu uzraudzība, jo 2007. gada *IPA* programmas pamatā tika pieņemtas tikai gada beigās, un to faktiskā īstenošana sākās tikai 2008. gadā.

3.2. Novērtējumu rezultāti

Novērtējumu mērķis ir uzlabot palīdzības no Kopienas līdzekļiem kvalitāti, efektivitāti un konsekvenci, kā arī programmu stratēģiju un īstenošanu. Komisija regulāri veiks DIPD *ex ante* novērtējumus.

Attiecībā uz programmām atbilstoši katram *IPA* komponentam Komisijas Regulā (EK) Nr. 718/2007 paredzētajiem speciālajiem noteikumiem jāveic *ex ante* novērtējumi, kā arī starpposma un, ja vajadzīgs, *ex post* novērtējumi. Programmas īstenošanas laikā jāveic vismaz viens starpposma novērtējums, jo īpaši gadījumos, kad programmas uzraudzības rezultātā atklājas nozīmīga novirze no sākotnēji uzstādītajiem mērķiem. Palīdzības īstenošanas *ex post* novērtējuma veikšana ir Komisijas pienākums. *Ex post* novērtējumam jāietver identificējami rezultāti attiecībā uz konkrēto *IPA* komponentu. Kopīgas pārvaldības gadījumā *ex post* novērtējumu var veikt tikai citi palīdzības sniedzēji.

2007. gadā attiecībā uz daudzgadu darbības programmām komponentu III un IV ietvaros atbilstoši struktūrfondu vadlīnijām un prasībām tika veikti *ex-ante* novērtējumi, kas bija neatņemama programmu pieņemšanas sastāvdaļa. Tāpat visas pieņemtās darbības programmas komponenta V ietvaros bija *ex-ante* novērtējuma objekts.

2007. gadā netika veikts neviens cits starpposma vai *ex-post* novērtējums, jo pirmās *IPA* programmas tika pieņemtas tikai 2007. gada beigās, un to faktiskā īstenošana sākās tikai 2008. gadā.

4. KOORDINĀCIJA PALĪDZĪBAS SNIEDZĒJU UN DALĪBVALSTU STARPĀ UN DIVPUSĒJIE PALĪDZĪBAS SNIEDZĒJI

Pirms daudzgadu programmu pieņemšanas komponentu III un IV ietvaros Komisija organizēja sanāksmes katrā kandidātvalstī ar dalībvalstu pārstāvju un starptautisko finanšu iestāžu pārstāvju piedalīšanos, lai prezentētu programmu stratēģijas un prioritātes un apkopotu citu palīdzības sniedzēju viedokļus. Šīs sanāksmes bija īpaši svarīgas attiecībā uz dalībvalstu un SFI finansētajām programmām, kuras papildina *IPA* finansētās programmas vai aktivitātes vai arī attiecībā uz atsevišķiem programmas projektiem, kur būs nepieciešams līdzfinansējums.

2007. gada 13.decembrī notika palīdzības sniedzēju koordinēšanas sanāksme ar ES un trešo valstu palīdzības sniedzēju piedalīšanos, kurā SFI piedalījās kā novērotāji. Šo sanāksmju mērķis bija dalīties ar informāciju par palīdzības sniedzēju prioritātēm un aktivitātēm *IPA* saņēmējvalstīs un meklēt papildinošas aktivitātes un sinerģiju. Palīdzības sniedzēju koordinēšanas stiprināšana bija viena no *IPA* prasībām. Kopējais mērķis ir uzlabot palīdzības sniegšanas efektivitāti un izdevīgumu kandidātvalstīs un potenciālajās kandidātvalstīs, uzlabojot savstarpēju papildināšanu un novēršot pārklāšanos.

Galvenie palīdzības sniedzēju koordinēšanas sanāksmes secinājumi bija šādi.

- Palīdzības sniedzēju darba plānā uzlabota palīdzības sniedzēju koordinēšana ir prioritāte. Jo īpaši sanāksme ir pierādījusi to, ka, lai koordinēšana starp Komisiju, ES dalībvalstīm un trešo valstu palīdzības sniedzējiem būtu efektīva, tam jābūt divvirzienu procesam, kurā ieinteresētās personas apspriež konkrētās programmas un prioritātes.
- Pietiekams progress attiecībā uz palīdzības sniedzēju koordinēšanu ir sasniegts gan saņēmējvalstīs, gan Eiropas līmenī. Sanāksmes laikā saņemtās atsauksmes uzsver, ka 2007. gada laikā notikušās apspriešanās *IPA* kontekstā, jo īpaši saņēmējvalstu vietējā līmenī, darbojas daudz labāk.
- Lai maksimizētu palīdzības ietekmi, ļoti svarīga ir palīdzības pārņemšana no saņēmējvalstu puses. Palīdzības sniedzēju koordinācijai galu galā ir jābūt saņēmējvalstu iestāžu pienākumam, lai arī palīdzības sniedzēju sabiedrībai šajā sakarā ir jāsniedz ieteikumi un palīdzība. Šai sakarā ir jāstiprina saņēmējvalstu spēja pildīt pārņemšanas pienākumus.

5. KOORDINĒŠANA AR EIB UN SFI

Starptautiskajām finanšu iestādēm (SFI) ir bijusi ļoti svarīga loma kandidātvalstu, potenciālo kandidātvalstu un teritoriju finansēšanā, un nepieciešamie ieguldījumi kandidātvalstīs, potenciālajās kandidātvalstīs un teritorijās ir veikti ar SFI palīdzību. Tai pat laikā saņēmējiem bija pienākums ekonomiskas izaugsmes nodrošināšanas nolūkā pieņemt piesardzīgu fiskālo un monetāro politiku. Šodien tas rada situāciju, ka joprojām pastāv liels pieprasījums pēc ieguldījumiem, bet saņēmēju iespēja vēl vairāk palielināt ārējo parādu tuvojas robežai. Neatmaksājamā palīdzība gan no ES, gan citiem palīdzības sniedzējiem, tai skaitā dalībvalstīm kombinācijā ar starptautisko finanšu iestāžu aizdevumiem, ir kļuvusi par izšķirošu privātā sektora attīstības, ieguldījumu energoefektivitātes jomā, infrastruktūras pārveidošanas un uzlabošanas resursu, kas nav saistīts ar saņēmēju noslogošanu ar pārlietu lieliem parādiem.

Komisija ir apņēmusies veikt tuvāku koordinēšanu ar EIB, ERAB, CEB un citām SFI, kas atbalsta modernizāciju un sniedz atbalstu Rietumbalkānos. Otrā SFI konsultatīvās grupas tikšanās, kas ir saistīta ar 2006. gada vidū ar SFI parakstīto nodomu protokolu, tika nozīmēta uz 2008. gada janvāri. Tika nozīmētas arī Tehniskās darba grupas tikšanās attiecībā uz transporta un enerģētikas jomām (2007. gada septembris) un vidi (2007. gada oktobris). Pirmā sanāksme sociālajā jomā 2007. gadā nebija iespējama, taču tā notika 2008. gada janvārī. Divu dienu ilgā SFI koordinēšanas sanāksme ar visu galveno SFI pārstāvju, Paplašināšanās ģenerāldirektorāta ģeogrāfisko grupu un delegāciju dalību notika 2007. gada 10. un 11. decembrī.

Turklāt Komisija, EIB un ERAB, kā arī Eiropas Padomes Attīstības banka ir apņēmušās līdz 2010. gadam kopā ar citām SFI un palīdzības sniedzējiem izveidot Rietumbalkānu Ieguldījumu ietvaru, lai turpinātu sekmēt harmonizēšanu un sadarbību attiecībā uz ieguldījumiem reģiona sociālekonomiskajā attīstībā.

2007. gadā tika pieliktas arī nozīmīgas pūles, lai izstrādātu stratēģiju ieguldījumu koordinēšanai ar SFI. Jo īpaši, tika panākta vienošanās par trīs prioritāšu jomām: mikrouzņēmumiem maziem un vidējiem uzņēmumiem, energoefektivitāti un infrastruktūru.

Iemesls sadarbībai ar starptautiskajām finanšu iestādēm un reģionālās metodes izmantošanai turpmākajos gados attiecībā uz katru virzienu ir plašāk izskaidrotas turpinājumā.

- *Virziens I – privātā sektora attīstība.* No piedāvājuma puses ES palīdzība saistībā ar finansējuma pieejamības nodrošināšanu mikrouzņēmumiem un maziem uzņēmumiem pagātnē, izmantojot daudzas atsevišķas vienošanās ar dažādām starptautiskajām finanšu iestādēm, ir tikusi novirzīta reģionam. 2005. gadā tika atklāta reģionāla palīdzības iniciatīva ar vairākiem palīdzības sniedzējiem – Eiropas Fonds Dienvidrietumeiropai (EFSE). Tā rezultātā visā reģionā notika daudzu mikro kredītīgumu apvienošana vienā instrumentā. Fonds ir arī piešķīris ilgtspējību iepriekšējam finansējumam un radījis pārvaldības rentabilitātes palielināšanos. Visspilgtākā EFSE īpašība ir fakts, ka ES un dalībvalstu ieguldījumu riska segums ir noteikts tādā veidā, lai padarītu pievilcīgu privātā kapitāla ieguldīšanu mikroizdevumos. Līdz šim EFSE darbība ir bijusi veiksmīga.
- *Virziens II – energoefektivitāte.* Šī virziena mērķis ir veicināt ieguldījumus energoefektivitātē un atjaunojamos energoresursos mazos un vidējos uzņēmumos un publiskajā sektorā, izmantojot nacionālo programmu atbalstītas aktivitātes, kuru mērķis ir i) uzlabot sabiedrības informētību energoefektivitātes un energotaupīšanas potenciāla jomā, ii) īstenot tiesību aktus saistībā ar direktīvām par ēku energoefektivitāti³ un enerģijas galapatēriņa efektivitāti un energoefektivitātes pakalpojumiem⁴ (ieskaitot atjaunojamos energoresursus). Turklāt ieguldījumu veicināšana energoefektivitātes jomā atbilst Eiropas Komisijas Zaļās grāmatas attiecībā uz energoefektivitāti⁵ ieteikumiem, kas mudina starptautiskās finanšu iestādes izsniegt ilgtermiņa finansējumu ieguldījumu veikšanai energoefektivitātes jomā.
- *Virziens III – ieguldījumu veicināšana infrastruktūrā.* Pienācīgi infrastruktūras tīkli un transporta, enerģētikas, vides un sociālās jomas pakalpojumi ir īpaši svarīgi reģiona ilgtspējīgas sociālekonomiskās attīstības un stabilitātes nodrošināšanai. Nepietiekami finanšu resursi un saņēmēju pieredzes trūkums attiecībā uz starptautiskām finanšu iestādēm un citiem palīdzības sniedzējiem finansējuma saņemšanai iesniedzamu projektu gatavošanu ir galvenie faktori, kas kavē infrastruktūras uzlabošanu. Adekvāti ieguldījumi infrastruktūrā ir nepieciešami, lai nodrošinātu, ka cilvēku dzīves apstākļu uzlabošanas nolūkā tiek sniegti daudzi neaizstājami pakalpojumi, tādi kā ūdens, kanalizācija, apkure, elektroenerģija, transports, veselības aprūpe un izglītība. Pieeja finansējumam ir būtiska attiecībā uz visu iepriekšminēto. Šī virziena īstenošana tādējādi ietvers daudzozaru infrastruktūras projektu programmu vairākiem saņēmējiem, kas atbalstīs saņēmējietādes valsts, reģionālajā un pašvaldību līmenī attiecībā uz starptautisko finanšu iestāžu un citu palīdzības sniedzēju finansētu infrastruktūras ieguldījumu projektu izstrādi un īstenošanu. Šī programma palīdzēs nodrošināt sadarbību un koordinēšanu ar starptautiskajām finanšu iestādēm, ekonomiskāku nepieciešamo tehnisko zināšanu mobilizēšanu attiecībā uz infrastruktūras ieguldījumu projektu sagatavošanu un atbalstīšanu, veicinās informācijas un pieredzes apmaiņu saņēmēju

³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 16.decembra Direktīva 2002/91/EK

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 5.aprīļa Direktīva 2006/32/EK par enerģijas galapatēriņa efektivitāti un energoefektivitātes pakalpojumiem

⁵ Panākt vairāk, darot mazāk: Zaļā grāmata par energoefektivitāti. COM(2005) 265, 2005. gada 22.jūnija galīgā redakcija

starpā, kā arī palīdzēs saņemt starptautisko finanšu iestāžu aizdevumus *IPA* valsts palīdzības papildināšanai. Šai sakarā infrastruktūras ieguldījumu veicināšana ir jākoordinē un jāattīsta saskaņotā veidā tā, lai tiktu ņemts vērā apakšreģionu konteksts (t.i. kaimiņvalstis, jo īpaši kaimiņu reģioni).